

**^HTESCİL EDİLMİŞ TANINMIŞ MARKANIN
KULLANMAMA NEDENİYLE
KISMEN HÜKÜMSÜZLÜĞÜ SORUNU
(Bir Yargıtay Hukuk Genel Kurul Kararının Değerlendirilmesi)**

*Yrd. Doç. Dr. Burak ADIGÜZEL**

I. GİRİŞ

Marka, tanınmış olma niteliğine sahip olduğu takdirde 556 sayılı KHK¹ m. 7/1 (1) ve m.8/4 uyarınca marka siciline tescil edilmemiş olsa bile, aynı veya benzeri bir markanın sicile tescil edilmesine engel olmaktadır². Bu KHK'nin sadece tanınmış markaya sağladığı benzer olmayan mal ve hizmetler için öngörülmuş, genişletilmiş bir korumadır³.

^H Hakem incelemesinden geçmiştir.

* Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, badiguzel@erciyes.edu.tr.

¹ Markaların Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname. 27.06.1995 tarih 22326 sayılı RG.

² **Kayıhan**, Şaban; Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka, AÜEHFD, C.IV, S.1-2, Haziran 2003, s. 424, **Nomer**, Füsün N.; Tanınmış Marka, Nike, Erdoğan Moroğlu'na 65.Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 485-486.

³ **Dirikkan** Hanife; Tanınmış Markanın Korunması, Ankara 2003, s. 229. Ancak bu korumanın sınırsız olmadığını da söylemek gereklidir. Tanınmış marka bütün mal ve hizmetler için tanınmış kabul edilemez. Burada tanınmış markanın tanınma niteliğinin meydana çıkmış olduğu mal ve hizmetler esas alınarak, üçüncü kişinin markayı kullanacağı mal ve hizmetler arasındaki ilişki değerlendirilir. **Dirikkan**, s. 229 dn.186'da anılan Redant ve Schäffer.

Bunun yanında 556 sayılı KHK m.14'e göre, tescil edilmiş bir markanın, tescil tarihinden itibaren haklı bir neden olmaksızın beş yıl süreyle kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıllık bir süre için kesintisiz ara verilmesi halinde marka iptal⁴ edilir. 556 sayılı KHK m.6'da, KHK ile sağlanan marka korumasının ancak tescil yoluyla elde edileceği kabul edilmiştir.

Bu çerçevede, bir markanın 556 KHK m.8/4'ün belirlediği anlamda tanınmış marka olması ve yine KHK m.6 gereğince TPE nezdinde çeşitli mal ve hizmet sınıflarına tescil edilmiş olması karşısında, eğer tanınmış marka sahibi, bu sınıflardan bir veya bir kaçında KHK m.14'ün öngördüğü beş yıl süreyle kullanma yükümlülüğünü yerine getirmemişse, açılan marka hükümsüzlüğü davasında tanınmış markanın o sınıftaki tescilinin hükümsüzlüğüne, daha doğrusu kısmi hükümsüzlüğüne karar verilebilecek midir? Yoksa markanın, tanınmış marka niteliğine öncelik mi verilmelidir?

Bu sorulara Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 09.02.2011 tarih 2010/11-695 E. 2011/47 K. sayılı olarak vermiş olduğu bir kararını da ele alarak cevap arayacağız⁵.

Söz konusu karar, tescil edilmiş tanınmış markanın kullanılmaması halinde hükümsüz kılınabileceğini kabul etmiştir. İleride değineceğimiz üzere, doktrinde de bu yönde görüşler vardır.

Soruya cevap ararken öncelikle 556 sayılı KHK'nin öngördüğü tanınmış marka kavramına değinip, tanınmış marka korumasının kapsamını ele alacağız. Markanın kullanmayan sınıflar için hükümsüzlüğünün mevzuatta düzenlenişi ile birlikte bahsettiğimiz Yargıtay kararı üzerinden soruyu cevaplamaya çalışacağız.

⁴ 556 sayılı KHK iptalden bahsetmektedir. Bununla beraber hükümsüzlük kavramının daha doğru bir tabir olduğu söylenmelidir.

⁵ Kararın tam metni için bkz. Yargı Dünyası Dergisi, S.193, Ocak 2012, s. 95-102 ve www.kazanci.com [05.08.2012].

II. TANINMIŞ MARKA

A. Kavram

Tanınmış marka konusunda, pek çok tanımla karşılaşılmaktadır⁶. Ancak ne eski 551 sayılı Markalar Kanununda ne de 556 sayılı KHK’de bir tanım yapılmıştır. Tanınmış marka ile ilgili 551 sayılı Kanununun 11/1.maddesinde, “*Memleketimizde tescil edilmiş olan dünya veya memleket çapında tanınmış yabancı veya yerli markaların ve benzerlerinin başka emtia için tescili, tanınmış marka sahibinin izni ile mümkündür*” hükmü yer almaktaydı. Bu hükümde tanınmış markanın, dünya ve Türkiye çapında tanınmak şeklinde söz konusu olduğu gösterilmekteydi.

Tanınmakta esas olan bilinmedir. Yani bir markanın tanınışlığı onun bilinmesinden ileri gelmektedir. Tanınmanın bu bakımdan geniş ya da çok geniş bir halk kitlesi tarafından bilinmesi olduğu söylenebilir⁷. Burada markanın geniş bir halk kitlesinde genel bir değere ulaşmış olması da lazımdır⁸.

Yargıtay, tanınmış markayı bir şahsa veya teşebbüse sıkı bir şekilde matufiyet, garanti, kalite, kuvvetli reklam, yaygın bir dağıtım sistemine bağlı müşteri, akraba, dost, düşman ayrımı yapılmadan coğrafi sınır, kültür, yaş farkı gözetmeksizin aynı çevredeki insanlar tarafından refleks halinde ortaya çıkan bir çağırışım olarak ortaya koymuştur⁹. Bir başka kararında ise, tanınmış markanın tespiti konusunda çeşitli kriterlerin otaya konulduğundan bahsetmiş, bunları promosyon sonucunda kazanılan herkesçe bilinme durumunun dikkat alınması, toplumun önemli bir kesiminde belirli bir mal ve hizmete ilişkin olarak gerekli çağırışımı yapabilmesi, en azından o markanın

⁶ Doktrindeki tanımlar için bkz. **Yasaman** Hamdi; Tanınmış Markalar, Halil Arslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul 1978, s. 691, **Tekinalp** Ünal; Fikri Mülkiyet Hukuku, 5.Baskı İstanbul 2012, s. 411.

⁷ **Şenocak** Kemal; Toplumda Tanınışlık Düzeyine Erişmiş Markanın Farklı Mal veya Hizmetlere İlişkin Korunması (556 sayılı KHK m.8/IV), Batider, Haziran 2009, C.XXV, S.2, s. 145, **Yasaman**, s. 693.

⁸ **Nomer**, s. 488.

⁹ Y.11.HD. 1303.1998 tarih 1997/5647 E. 1998/1704 K., 23.03.2000 tarih 1999/8859 E. 2000/2229 K. sayılı ilamları, **Kaya** Arslan; Marka Hukuku, İstanbul 2006, s. 120 ve dn.108.

kullanıldığı emtiaları tüketen orta düzeyde alıcılar açısından tanınması, emtia söylendiğinde akla o markanın gelmesi, ait olduğu sektörde iyi bilinen ve geniş bir dağıtım, pazarlama ağına sahip olması şeklinde özellikleri sıralamıştır¹⁰.

Doktrinde yapılmış olan tanınmış mal ve hizmetle ilgisi olmayanlar tarafından bilinen, toplumda tanınmışlık düzeyi nedeniyle tescilli olduğu mal ve hizmetten bir ölçüde bağımsızlaşan, benzer veya farklı mal ve hizmette kullanılması durumunda da alıcılar nezdindeki bilinirliği ve oluşturduğu güven sebebiyle kullanana ekonomik fayda sağlayan markalar olarak yapılan tarifin uygun bir tanımlama olduğu söylenebilir¹¹.

556 sayılı KHK tanınmış markayla ilgili olarak marka tescilinde mutlak red nedenlerini düzenleyen 7.maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde, sahibi tarafından izin verilmeyen Paris Sözleşmesinin 1. mükerrer 6. maddesine göre tanınmış markalara değinmektedir. Ancak Paris Sözleşmesinin bahsedilen maddesinde de, tanınmış marka tarifi verilmemektedir¹².

¹⁰ Y.HGK. 21.09.2005 tarih 2005/11-476 E. 2005/483 K. sayılı ilamı www.kazanci.com [05.08.2012]. Yargıtay'ın bir başka kararında ise, toplumda tanınmışlığın tespitinde esas alınması gereken kriterin 556 sayılı KHK'de belirtilmediğini, bu nedenle 1999 tarihli "WIPO Ortak Tavsiye Kararları" adı altındaki ölçütlerden yararlanılması gerektiğini kabul etmiştir. Bu kriterler kararda, toplumun ilgili kesiminde markanın tanınma derecesi, markanın kullanıldığı coğrafi alan, kullanım süresi ve yoğunluğu, marka promosyonlarının hedef aldığı alan, promosyon süresi ve yoğunluğu, markanın tesciller veya tescil başvuruları ile korunduğu coğrafi alanın büyüklüğü, markanın resmi makamlarca tanınmışlığına delalet eden karar ve uygulamaları, markanın ekonomik değeri olarak da sayılmıştır. Y.11.HD. 10.03.2005 tarih 2004/4268 E. 2005/2362 K. sayılı ilamı, www.kazanci.com [05.08.2012]. Türk Patent Enstitüsü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 13.maddesinin (d) bendi uyarınca markaların tanınmışlık düzeyleri ile ilgili esasların belirlenmesi ve uygulamaya konulması işlemlerini yapmakla görevlendirilen TPE, Markaların Tanınmışlık Düzeyleri İle İlgili Esaslar ve Uygulaması adı altında çeşitli kriterler koymuş olup, bu kriterlerde az farklarla 1999 tarihli WIPO kararlarında belirlenen kriterleri esas almıştır.

¹¹ **Kaya**, s. 158.

¹² "Birlik ülkeleri, tescilin yapıldığı ülkenin yetkili makamınca söz konusu ülkede bu sözleşmeden yararlanacağı kabul olunan bir kişiye ait olduğu, aynı veya benzeri mallar için kullanıldığı herkesçe bilindiği kabul edilen bir markanın herhangi bir karışıklığa yol açabilecek bir şekilde yeniden reproduksiyonunu, taklit edilmesini veya aslına yakın bir şekilde değiştirilmesini içeren bir markanın kullanılmasını gerek mevzuat izin verdiği

Doktrinde tanınmış marka, sözleşmenin bu maddesindeki ibare esas alınarak herkes tarafından bilinen (*notorisch bekannte*) marka olarak adlandırılmaktadır¹³. Bu tanım, tanınmış marka kavramına nazaran daha eski olup, ekonomik değer, itibar gibi unsurlar öne çıkmaktadır¹⁴.

Ancak herkes tarafından bilinen marka ile tanınmış markanın aynı olup olmadığı konusunda farklı görüşler vardır. Bir görüşe göre, 556 sayılı KHK'nın nispi red nedenlerini düzenleyen m.8/4'de yer alan tanınmış marka ile herkesçe bilinen marka aynı değildir. Bu görüşe göre, Paris Sözleşmesinin ilgili hükmünde bir kişiye ait olduğu herkesçe bilinen markanın, sadece aynı veya benzeri ürünler için başkası adına tescilini yasaklamasına karşın, KHK m. 8/4 anlamında tanınmış markanın farklı mal ve hizmetler için dahi tescili mümkün kılmaması nedeniyle tanınmışlık düzeyleri arasında fark vardır¹⁵. Tanınmış markadan söz edebilmek için reklam gücü yüksek, kalite sembolü haline gelmiş bir markanın, markayı taşıyan mal ve hizmetler dışında da bilinmesi esasken, kişiye ait olduğu bilinen markanın kullanıldığı o mal veya hizmetle ilgili çevrenin büyük bir kesimince bilinmesi yeterlidir¹⁶. Diğer bir görüş ise, Paris Sözleşmesinin 1 mükerrer 6.maddesindeki

takdirde re'sen gerekse ilgilinin isteği üzerine yasaklamayı ve tescilini reddetmeyi veya iptal etmeyi taahhüt ederler." Bu hüküm TRIPS m.16/2 ve 3 hükümleri ile genişletilmiştir. Bu hükümlerde, emtia markası olarak öngörülen hükmün hizmet markaları için de uygulanacağı, tanınmışlığın ilgili sektörde aranacağı, Paris Sözleşmesinin hükmünün aynı ya da benzer mal ve hizmetler için sağladığı korumanın, tanınmış marka sahibi ile bağlantı kurulması ihtimalinin söz konusu olduğu hallerde, üçüncü kişiler tarafından farklı mal ve hizmet sınıfları için yapılan tescilleri de kapsayacak biçimde genişleyecektir. Bu yönde, **Ayoğlu** Tolga, Türk Hukukunda Tanınmış Markalara Sağlanan Koruma, Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009, İstanbul 2009, s. 121, **Kaya**, s. 161.

¹³ **Dirikkan**, s. 48, **Kayhan**, s. 424-426. Bununla birlikte Paris Sözleşmesinin bu maddesi ülke hukuklarında farklı şekilde değerlendirilerek tanınmışlık kriterleri belirlenmektedir. Bu konuda **Çolak** Uğur; Paris Sözleşmesinin 6bis Maddesi Anlamında Tanınmış Markalar, Tanınmışlığın Nasıl Belirleneceği Sorunu ve Wipo Kriterleri, FMR, Yıl 4, Cilt 4, S.2, Ankara 2004, s. 54 vd.

¹⁴ **Arkan** Sabih; Yabancı Markaların Türkiye'de Korunması, C.XX, S.1, Batider 1999, s. 8, **Dirikkan**, s. 52.

¹⁵ **Arkan** Sabih; Marka Hukuku, C.I, Ankara 1997, s. 92-93. Bu marka, tanınmış düzeyi yüksek marka olarak adlandırılarak, herkesçe bilindiği kabul edilen markadan ayrılmaktadır. Kaya, s. 118.

¹⁶ **Arkan**; C.I, s. 93, **Ayoğlu**, s. 120, **Kaya**, s. 118-119, **Dirikkan**, s. 54-56. Ancak Dirikkan, WIPO nezdinde oluşturulan uzmanlar komitesinin hazırladığı tanınmış marka-

herkes tarafından bilinen markanın, geniş halk kitleleri tarafından tanınan ve yüksek ekonomik değere sahip marka olması nedeniyle, 556 sayılı KHK m.8/4'de yer alan markayı da karşıladığını kabul etmektedir¹⁷. Bu konudaki üçüncü görüş ise, tanınmış markanın üst bir kavram olduğu, yani her iki durum içinde, tanınmış markadan bahsedilmesi gerektiğini, 556 sayılı KHK m.7 ve 8'de yer alan tanınmış markada içeriğe bakılarak, koruma şartlarının belirlenmesine yönelik bir sorun mevcut olduğunu, TRIPS m.16/3 hükmü uyarınca aradaki koruma farklılığının kaldırıldığını belirtmektedir¹⁸. Yargıtay, bir markanın tanınmış sayılabilmesi için dünya markası olması, hatta birlik ülkelerinde bilinmesinin gerekmediğini, önemli olanın Türkiye'de bilinmesi olduğunu kabul etmiştir¹⁹. Bu kararda, bir markanın tanınmış sayılabilmesi için herhangi bir kişi değil, bu markanın Türkiye'de hitap ettiği müşteri kitlesinin dikkate alınması ve tanınmışlığın, önemli bir kesimde ve en azından genel hedef kitledeki orta düzeydeki müşterilerce bilinmeyle ortaya çıkacağı savunulmuştur.

Kanaatimizce de, tanınmış marka kavramı üst bir kavramdır ve bu üst kavram çerçevesinde tanımlanan herkesçe bilinen marka, dünya markası, maruf marka gibi kavramlar kendilerine tanınan korumanın içeriği bakımından ve tanınma derecelerine göre ayrıştırılmaktadırlar. TRIPS m.16 hükmü ile tanınmış marka bakımından sağlanan koruma genişlemesi ile bütün teorik sınıflandırma ile adlandırılan markaların koruma kapsamaları birbirine yaklaştırılmıştır.

Bununla birlikte, tanınmış markanın tanınmışlığının kabulünün her somut olayda, hal ve şartlara göre tespit edileceğini de belirtmeliyiz²⁰. Zira kanun koyucu bir markanın ne zaman toplumda tanınmışlık düzeyine erişti-

larla ilgili metnin 2.maddesi ile tanınmış markanın tesbitine ilişkin kriterlerin oluşması için öngörülen ilkeler ile bu farkı ortadan kaldıracak bir yeknesak tanınmış marka kavramının oluşturulmaya çalışıldığını da belirtmektedir.

¹⁷ **Kayihan**, s. 426, **Tekinalp**, s. 413.

¹⁸ **Kaya**, s. 161-162.

¹⁹ Y.11.HD. 03.04.2007 tarih 2005/14028 E. 2007/5223 K. sayılı ilamı, www.kazanci.com [05.08.2012].

²⁰ **Çolak**, S.68, **Yasaman**, s. 93, Y.11.HD. 14.07.2011 tarih 2009/9530 E. 2011/8923 K. sayılı ilamı, Yargı Dünyası, S.199 Temmuz 2012, s. 119-122.

ğinin tespitini resmi makamlara ve yargı kararlarına bırakmış olup²¹, bu kararlar her somut olayda tanınmışlık kriterlerine göre bir sonuca ulaşmaktadır.

B. Tanınmış Marka Korumasının Kapsamı

556 sayılı KHK açısından tanınmış marka için korumanın kapsamı, biraz önce değindiğimiz iki madde ile KHK'nin 9.maddesinde ortaya konulmuştur.

KHK'nın 7.maddesinin birinci fıkrasının (1) bendinde "Sahibi tarafından izin verilmeyen Paris Sözleşmesinin 1 inci mükerrer 6 ncı maddesine göre tanınmış markalar" bir markanın marka siciline tescili bakımından mutlak red nedeni sayılmıştır. Bunun yanında, bu hükme bağlı olarak 8.maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine göre de, tescil edilmiş veya tescil için başvurusu yapılmış bir markanın aynı veya benzerinin tescilini isteme hali ile tescil edilmiş veya tescili için başvuru yapılmış bir markanın halk tarafından karıştırılma ihtimalinin bulunması ve bu karıştırılma ihtimalinin bahsedilen marka ile ilişkili olması ihtimalini kapsaması durumları nisbi red nedenidir. Tanınmış bir markanın sahibi, bu hükümler çerçevesinde markadan doğan haklarını, bu maddede belirtilen hollere bağlı olarak ileri sürebilir²².

Bu mutlak ve nisbi red nedenleri dolayısıyla tanınmış marka sahibinin 556 sayılı KHK m.42/1 (b) uyarınca, bir şekilde markasının aynısı veya benzeri olarak bir başka markanın tescil edilmiş olması halinde, bu markaya karşı hükümsüzlük davası açma hakkı da vardır.

556 sayılı KHK m.8/4 ise, tanınmış markalarla ilgili bir özel bir düzenleme getirmiştir. Esasen bir marka tescilli olması halinde aynı mal ve hizmetler veya benzer mal ve hizmetler için bir başka kişinin aynı veya benzer bir markayı tescil ettirmesine sahibi engel olabilir. Ancak farklı mal

²¹ Şenocak, s. 138.

²² Alman hukukunda, Markalar Kanunu (Markengesetz) § 9/1 No.3'de, tanınmış markanın sahibinin, tescil edilmiş bir markanın kullanımının, tanınmış markanın şöhretine veya onun ayırıcı karakterine zarar vermesi halinde, tanınmış markanın sahibinin kendine haksız bir avantaj ve etki sağlamaması kaydıyla, tescil edilmiş bu markanın sicilinden terkinini talep edebileceğini kabul etmiştir.

ve hizmetler için aynı veya benzer bir markanın tesciline engel olamaz (m.8/4 c.1). Buna karşılık, tanınmış markanın sahibi sadece aynı veya benzer mal ve hizmetler için değil, tamamen farklı mal ve hizmetler için de kendi markasının aynı veya benzerinin tescil edilmesine engel olabilmektedir. Bu durum tanınmış markanın kullanılma ve uzun, zahmetli bir çalışma sonucu markaya kazandırdığı imajdan başka kişilerin karşılıksız yararlanmasının engellenmesi amacıyla, tanınmış markanın daha kapsamlı korunması gerektiği yönünde bir düşüncenin oluşması sonucu ortaya çıkmıştır²³. Tabii ki, bu unsurun yanında, 556 sayılı KHK m.8/4'de de sayıldığı üzere, farklı mal ve hizmetlerde yapılan böyle bir tescilin, tanınmış markanın itibarına zarar verebileceği, onun ayırt edici karakterini zedeleyici sonuçlar doğurabileceği de gözetilerek, böyle bir kapsamlı korumanın kabul edildiği söylenmelidir.

Tanınmış markanın bu korumasına rağmen, yine de tanınmış markanın aynısı ya da benzeri bir markanın tescil edilmesi, tanınmış marka sahibinin hükümsüzlük davası ile markadan doğan hakkını ileri sürmesini sağlayacaktır.

556 sayılı KHK m.7/1 (1) ile m.8/4 arasındaki fark, tanınmış markanın niteliğinde ortaya çıkmaktadır. Zira KHK m.7/1 (1)'ya göre mutlak red nedeni olarak görülmüş, Paris sözleşmesinin 1 inci mükerrer 6 ncı maddesine göre tanınmış markalar, sadece Türkiye'de değil, kaynak ülkede de tanınmış olmak zorundadır. Hâlbuki m.8/4'e göre tanınmış markanın sadece Türkiye'de tanınmış olması yeterlidir²⁴. Herkes tarafından bilinen (*notorisch bekannt*) markanın, aynı zamanda KHK m.8/4 ve m.9/1 (c) bendi anlamında tanınmış marka olması durumunda, tanınmış markaya sağlanan başka mal ve hizmetler yönünden korunması söz konusu olacaktır. Yani bu markanın Paris sözleşmesinin 1 inci mükerrer 6 ncı maddesi anlamında tanınması yetmeyip, bahsettiğimiz m.8/4 ve m.9/1 (c) hükümlerinde aranan şartları da sağlaması gerekmektedir²⁵. Bununla birlikte Türkiye'de fiilen kullanılmayan ve bilinmeyen markalar menşe ülkede tanınmış olmaları kaydıyla Paris Sözleşmesi anlamında tanınmış marka kabul edilirken, m.8/4'de belirtilen tanınmış markalar, Türkiye sınırları içinde tanınmış markalardır. KHK

²³ Arkan; C.I, s. 104.

²⁴ Dirikkan, s. 82.

²⁵ Dirikkan, s. 64.

m.8/4’de sayılan şartlarla da aynı veya benzer markaların aynı veya farklı sınıfta tescilinin istenmesi halinde nisbi red nedeni oluştururlar²⁶. Buna karşın, Paris Sözleşmesi anlamında tanınmış marka, Türkiye sınırları içinde tanınmakta ve kullanılmakta ise, aynı zamanda KHK m.8/4 anlamında toplumda tanınmışlık düzeyine sahip marka haline gelmiştir²⁷.

556 sayılı KHK’nin 9.maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, “tescilli bir markanın itibarından dolayı haksız avantaj elde edecek veya tescilli markanın ayırt edici karakterine zarar verecek nitelikteki herhangi bir işaretin kullanılması” durumunda da, tanınmış marka sahibi KHK’nin 61 ve devamı maddelerinde yer alan marka hakkına tecavüz nedeniyle davalar açabilme hakkına sahiptir.

Burada konumuz açısından önemli olan, tanınmış markaya sağlanmış 556 sayılı KHK m.8/4’de yer alan korumadır. Bu hüküm uyarınca bir tanınmış markanın aynı veya benzeri bir markanın farklı mal ya da hizmetler için marka siciline tescili engellenebilir veya tescil edilmiş olsa bile, hükümsüzlük davası ile sicilden silinmesi istenebilir. Hatta markanın hükümsüzlüğüne ilişkin 42.maddenin birinci fıkrasının (b) bendinde, 8.maddede sayılan hallerde markanın hükümsüzlüğü davası açılabilir kabul edildiğinden, tescilsiz bir tanınmış markanın sahibi de²⁸ farklı mal ve hizmetler için tescil edilmiş aynı veya benzer bir markanın hükümsüzlüğü için dava açabilecektir²⁹. Bu, markanın tescil edilerek korunması ilkesinden tanınmış markalar için ayrılmayı ifade eden istisnai bir durumdur³⁰.

²⁶ **Ayoğlu**, s. 133-134.

²⁷ **Ayoğlu**, s. 134. 556 sayılı KHK m.8/4 hükmünün kıyasen, Türkiye’de tescil edilmemiş Paris Sözleşmesinin birinci mükerrer 6.maddesi anlamında yabancı markalara da uygulanması gerektiği yönünde, **Şenocak**, s. 147.

²⁸ Hükümsüzlük davası 556 sayılı KHK m.43 uyarınca zarar gören kişiler, Cumhuriyet savcılarını veya ilgili resmi makamlar tarafından da açılabilir. Hâlbuki tescile itiraz sadece marka sahibi tarafından yapılabilir. Ancak marka sahibinin zarara uğramayı beklemesine gerek olmaksızın, tescil engeli olan markanın tescil edilmiş olması nedeniyle hükümsüzlük davasını açabilir. Bu yönde, **Karahan** Sami; Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları, Konya 2002, s. 136-137.

²⁹ **Dirikkan**, s. 259 dn.261.

³⁰ **Marbach** Eugen; Schweizerisches Immaterialgüter- und Wettbewerbsrecht, Band. III/1, Markenrecht, 2. Auflage, 2009, s. 233.

Aynı mal ve hizmetler için tanınmış markanın aynısı veya benzerinin tescili halinde tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde hükümsüzlük davası açılabilir, eğer tescilde kötü niyet varsa hükümsüzlük davasında beş yıllık süre söz konusu olmayacaktır. Farklı mal ve hizmetler için tescil gerçekleştiği takdirde, ise haksız yarar sağlama unsuruna bağlı olarak hükümsüzlük davası açılabilir (556 sayılı KHK m.42/1 bent b). Bununla birlikte tanınmış marka sahibine bu korumanın sağlanabilmesi için, 556 sayılı KHK m.8/4'de sayılan marka itibarından haksız yarar elde etme, marka itibarına zarar verme ve markanın ayırt edici karakterini zedeleme şeklindeki ihlâl durumlarından birinin gerçekleşmiş olması şarttır³¹.

III. MARKANIN KULLANMAMA NEDENİYLE HÜKÜMSÜZLÜĞÜ

556 sayılı KHK m.14'e göre, marka tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde haklı bir sebep olmaksızın kullanılmazsa veya kullanıma beş yıllık bir süre için ara verilirse marka iptal edilir. Markanın belli bir süre kullanılmamasına bağlı olarak hükümsüz kılınmasının amacı, marka hakkı ile sahibine tanınan tekel niteliğinde kullanma ve başkası tarafından kullanımı yasaklama imkânlarının sebepsiz yere tanınmasının engellenmesi ve markanın anlamsız ve yararsız bir şekilde topluma kapatılmasına engel olunmasıdır³². Bunun yanında bir görüşe göre, markanın kullanılmama yükümlülüğüne uyulmaması nedeniyle hükümsüz kılınmasında kamu yararı da vardır³³. Zira markanın sicilden silinmesiyle başka kişiler benzer mal ve hizmetler için bu markayı kendi adlarına tescil ettirmek imkânına kavuşacaklar ve sicilin kullanılmayan boş markalardan temizlenmesi gerçekleşecektir³⁴. Yani kullanılmayan markaların, kullanılan ya da kullanılmak istenen aynı veya benzer markalara marka sicilini kapatması önlenecektir³⁵. Markanın kullanılmaması

³¹ **Şenocak**, s. 135. Bu ihlâl şartlarından birinin gerçekleşmesi bakımından, tanınmış markanın aynısı veya benzerini kullananın bir kusurunun olmasının aranmayıp, kullanmanın ihlâl şartlarına elverişli olması yeter.

³² **Tekinalp**, s. 459.

³³ **Kaya**, s. 200.

³⁴ **Sert Selin**; Markanın Kullanılması Yükümlülüğü, Ankara 2007, s. 87.

³⁵ **Pretnar** Bojan; Use and Non Use in Trade Mark Law, Trade Mark Use, Edited by Jeremy Phillips & Ilanah Simon, Great Britain 2005, s. 14-15.

nedeniyle hükümsüzlüğü yönünde konulan hükmün amacı, kullanmama nedeniyle yararlanılmayan markanın hukuki korumasını sınırlamak olup, marka hakkının tescili sayesinde marka sahibinin kazandığı hakkın, ancak marka hukukunun işlevine uygun olarak piyasadaki ekonomik görevini yerine getiren markalarca kullanılması gerekmektedir³⁶.

Markanın kullanıldığıının kabul edilebilmesi için, tescil edildiği mal ve hizmetlerde ciddi biçimde kullanılıyor olmayı³⁷ veya 556 sayılı KHK m.14/2’de tahdidi olarak gösterilen durumlardan birinin var olmasını gerekli kılar³⁸. Ya da marka hakkı sahibi beş yıllık kullanmama hali vaki olsa bile, kullanmamayı mazur gösterecek sebeplerin³⁹ varlığını ispatlayarak, markanın hükümsüz kılınmasını önleyebilir.

IV. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU KARARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Yargıtay’ın Kararı

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2010/11-695 E. 2011/47 K. sayılı kararında tanınmış markalar için kullanmama nedeniyle hükümsüzlük davasında bir ayrıcalık meydana getirilmediği, bir tanınmış markanın tescilli olduğu sınıftan başka bir sınıfta korunabilmesi için öncelikle farklı mal ve hizmetler arasında bağlantı ihtimalinin varlığı ve bu kullanım sonucunda tescilli marka sahibinin menfaatlerinin zarara uğraması ihtimalini doğurması

³⁶ **Fezer Heinz** Karl; Markenrecht 4. Auflage, München 2009, § 49 Rn.13.

³⁷ Ciddi biçimde kullanım kavramının uluslararası düzenlemelerde bir tanımı olmamakla birlikte, Hollanda Yüksek Mahkemesinin önüne gelen bir olayda, bu hususta Avrupa Adalet Divanından yorum talep etmesi üzerine, Divan tarafından ayrıntılı bir tanım yapılıp, özellikler ortaya konulmuştur. Bu karar ve içeriği için bkz. **Yasaman** Hamdi/**Yüksel** Sinan; Marka Hukuku, 556 Sayılı KHK Şerhi, C.I, İstanbul 2004, s. 630-632 ve 676-676.

³⁸ Bu durumlar maddede, ayırt edici karakterini değiştirmeden farklı unsurlarla kullanma, yalnız ihracatta mal veya ambalajda kullanma, sahibinin izni ile kullanma, markayı taşıyan malın Türkiye dışında üretilmesi olarak belirtilmiştir.

³⁹ Bu sebepler marka sahibinin markayı kullanması kendisinden beklenmeyen olayın doğmasında bir etkisinin bulunmaması, bunu engelleyememesi halinde söz konusu olur. **Dirikkan**, Külfet, s. 260.

koşuluna bağlı olduğu, 556 sayılı KHK m.8/4'de tescilli ve tanınmış marka sahibinin, farklı sınıflarda yapılacak tescillere karşı koyabilmesi için markanın toplumda ulaştığı tanınmışlık düzeyi nedeniyle haksız bir yararın sağlanabileceği, markanın itibarına zarar verebileceği veya markanın ayırt edici karakterini zedeleyici sonuçlar doğurabileceği durumlarının belirlenmesinin şart olduğundan bahisle, KHK'nin 14.maddesindeki hükümsüzlük hükmü ile tanınmış markalara daha geniş koruma sağlayan hükümlerinin birlikte değerlendirilmesinin mümkün olmadığını belirterek, tescilli tanınmış bir markanın kısmen hükümsüz kılınabileceğini içtihat etmiştir⁴⁰. Kurul kararında tescilli ve tanınmışlık düzeyine ulaşmış markaların 556 sayılı KHK'nin 14. ve 42.maddeleri uyarınca iptal edilmesine ilişkin başvurunun tanınmış markanın farklı mal ve hizmetler için de genişletilmiş koruma sağladığı gerekçesiyle yerel mahkemenin direnme kararı veremeyeceği belirtilmektedir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bu içtihadında, tanınmış markanın iptal edilmesinden sonra üçüncü kişinin markanın aynısını, söz konusu farklı mal ve hizmetler için tescil ettirmek isterse, somut olayın özellikleri nazara alınarak, 556 sayılı KHK m.8'in şartlarının oluşup oluşmadığının tescil başvurusu sırasında inceleneceğini ya da üçüncü kişi kullanımının tanınmış marka korumasının kapsamında sayılıp sayılmayacağını başvuru sırasında TPE nezdinde ve mahkemelerce ele alınması gerekli bir konu olduğunu ortaya koymuştur.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun bu yöndeki içtihadına paralel, doktrinde de görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre, tanınmış marka olsa bile, kısmen kullanmama durumu varsa, tanınmış marka hakkında da hükümsüzlük davası açılabilir. Zira markanın kullanılmaması sebebiyle hükümsüzlük davası açılmasında özel menfaat yanında kamu menfaati de vardır ve marka sicilinin lüzumsuz işgalinin engellenmesi bunun başında

⁴⁰ Daha önceki benzer bir karar, Beyoğlu Fikri Sınâî Haklar Mahkemesi 17.04.2008 tarih 2007/03 E. 2008/02 K. sayılı kararıdır. OVM Refining & Marketing GmbH ile AGS Turizm ve Dış Ticaret Ltd. Şti arasındaki bu davada mahkeme VIVA! markasının 43. Sınıftaki hizmetler için 2001/15926 kod numaralı tescilinin kısmen iptaline hükmetmiştir. Mahkeme, bu kararda kullanım yükümlülüğünün tanınmış markalar için de geçerli ve gerekli olduğuna, çünkü tanınmış olmanın markanın tescil edildiği her sınıfta kullanılmaması için meşru ve haklı bir gerekçe teşkil etmediği kararını vermiştir.

gelir⁴¹. Markanın tanınmış marka olması, başka bir nedenle diğer mallar için kullanılmasını engelleme hakkının bulunması bu durumu değiştirmeyecektir⁴². Bu görüşe göre, marka sicili görünüşte bir hakkın varlığına işaret ettiğinden, tanınmış markanın hükümsüzlüğü kararı sicil hukuku açısından durumun açıklığa kavuşmasını sağlamaya yönelik kamu yararını içerir⁴³.

Fransız mahkeme kararlarında da tanınmış markanın sağladığı korumamın, kullanılmama nedeniyle kısmen hükümsüzlüğe karar verilmesini engelleyemeyeceği vurgulanmıştır⁴⁴. Bunun yanında Avrupa Topluluğu Adalet Divanının 22.06.2000 tarih C-425/98 sayılı Adidas-Marca Mode arasındaki uyuşmazlığa yönelik olarak verdiği kararında⁴⁵ markanın tanınmış olmasının, karıştırma ihtimalinin varlığına karine teşkil etmediği yorumuna bağlı olarak, tanınmış markanın kullanılmadığı mal ve hizmetler açısından hükümsüzlüğüne karar verilebilmesi gerektiği de ileri sürülmüştür⁴⁶.

B. Değerlendirme

Yargıtay'ın bu kararı ve doktrindeki bu karara paralel görüşler yanında, tanınmış bir markanın kullanılmaması nedeniyle kısmi hükümsüzlüğüne karar verilmesinde, hükümsüzlük isteyen tarafın hukuki menfaatinin olmadığı da farklı bir görüş olarak ortaya çıkmaktadır⁴⁷. Yani Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun içtihadının aksine, bu görüşte KHK m.8/4 ile 14 hükmü

⁴¹ **Kaya**, s. 203. Benzer yönde, **Sert**, s. 63-64, **Bilgili Fatih**; Yargıtay Kararları Uygulamasında 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK'ya Göre Tescilli Markanın Kullanılması Zorunluluğu, TBB Dergisi, S.74, Ankara 2008, s. 42.

⁴² **Dirikkan** Hanife, Tescilli Markayı Kullanma Külfeti, Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul 1998, s. 223.

⁴³ **Dirikkan**; Külfet, s. 223. Yazar, 12.07.1988 tarihli bir yabancı mahkeme kararındaki (LG München) terkin talebinde bulunan kişinin bu konuda yararının olması gereksizdir hükümsüzlük davasının açılacağı yönündeki görüşe dayanmaktadır.

⁴⁴ Bu konuda Fransız Yargıtay'ının Yquem ve Must kararları örnek gösterilmektedir. **Yasaman/Yüksel**, s. 653 ve dn. 111.

⁴⁵ Karar için bkz. **Yasaman/Yüksel**, s. 469-477.

⁴⁶ **Özarmağan** Müge; Marka Hakkının Kullanmama Nedeniyle Sona Ermesi, İstanbul 2008, s. 81-82.

⁴⁷ Bu yönde, **Rohner** Cristian; Die notorisch bekannte Marke in der Schweiz, Bern 2002, s. 177 vd.

birlikte değerlendirilmelidir. Zira 556 sayılı KHK'nin 14.maddesi nedeniyle yalnızca belirli mal ve hizmetlere ilişkin kısmen hükümsüzlüğe karar verilmesi halinde, iptal edilen mal ve hizmetler bakımından daha sonra yapılacak tescil başvurularının KHK'nin 7. ve 8.maddeleri uyarınca reddedilmesi söz konusudur. Bir markanın, Paris Sözleşmesinin ilgili hükmü anlamında tanınmış marka olması halinde, terkin edilen mal ve hizmetler bakımından üçüncü kişilerin tescil taleplerine konu olmasına m.7 (1) bendi engeldir. Aynı zamanda KHK m.8/4 uyarınca da, tescili talep edilen mal ve hizmetlerden hali hazırda başka mal ve hizmette tescilli olan ve üçüncü kişi tarafından tescil edilen mal ve hizmet sınıfında terkin edilmiş tanınmış marka sahibinin itirazı ile marka tescil edilemez⁴⁸. İtiraz edilmeyip, marka bir şekilde tescil edilse bile, bu sefer de kısmi hükümsüzlük nedeniyle markası hükümsüz kılınmış tanınmış marka sahibi, bu hususu bir hükümsüzlük davası açmak suretiyle ileri sürebilir ve bu durum bir kısır döngüye yol açar. Zira mahkemeler bu şekilde aynı markayla ilgili hükümsüzlük davaları ile karşılaşım duracak ve sonuçta tanınmış markanın hükümsüzlüğünü isteyen kişinin tanınmış markanın aynısı veya benzeri olan ve TPE'de hükümsüz kılınan tanınmış markanın yerine tescil ettirmek istediğı markası bakımından somut bir sonuca ulaşması mümkün olmayacaktır. Nitekim bu konuda tanınmış markanın kullanmama nedeniyle hükümsüzlüğünü savunanlar da, kısmi hükümsüzlük halinde hükümsüzlüğe uğrayan tanınmış marka sahibinin, başka kişinin bu markayı kendi adına tescil ettirmek istediğı takdirde tescile itiraz edebileceğini kabul etmektedirler⁴⁹.

Esasen hukuki menfaat yokluğunun, tanınmış markalar açısından mutlak olarak ele alınması lazımdır⁵⁰. Temelde hukuki menfaatten bahsed-

⁴⁸ **Yasaman/Yüksel**, s. 652.

⁴⁹ **Kaya**, s. 205. Yazar bunun yanında itirazın mutlak veya nisbi red nedeni için aranan unsurları bünyesinde taşıması gerektiğinden bahsetmektedir. Hâlbuki tanınmış markanın tescilli olmadığı sınıflarda bile korunmasını sağlayan 556 sayılı KHK m.8/4 çerçevesinde hükümsüzlük kararı verilen tanınmış marka sahibi, her zaman için sonraki tescile itiraz edebilecek ya da itiraz etmese bile hükümsüzlük davası açabilecektir. Zaten KHK m.7/1'ya göre de, Paris Sözleşmesinin 1 inci mükerrer 6 ncı maddesine göre tanınmış markaların aynısı veya benzeri hiçbir şekilde marka siciline tescil edilemez. TPE'nin bu talebi mutlak olarak red etmesi gerekir.

⁵⁰ **Yasaman/Yüksel**, s. 653.

bilmek için, hukuk düzenince kabul edilmiş meşru bir menfaat olması, bu menfaat dava açan hak sahibi ile ilgili olmalı ve dava açıldığı sırada halen var olması gerekmektedir⁵¹. Hukuki menfaatin varlığı davacının, mevcut hukuki durumunu değiştirecek ve iyileştirecek bir hükme ihtiyaç duyması halinde söz konusudur⁵². Hukuki menfaatin varlığı da, dava konusu şeye ilişkin bir dava şartı olup, HMK m.115 uyarınca dava şartı yoksunluğu, davanın usulden reddine neden olur. Bu halde tanınmış markanın kullanmama nedeniyle kısmi hükümsüzlüğüne yönelik davalarda, hukuki menfaat yokluğu nedeniyle açılan davanın reddi gerekecektir.

556 sayılı KHK m.44 markanın hükümsüzlüğünün isteyebilecek olanlar içinde, ilk olarak zarar görenleri saymıştır. Zarar gören kişi, fiilen zarara uğrayan, zarar tehlikesine maruz bulunan veya söz konusu markayı kullanabilme imkânı haksız şekilde kısıtlanan yahut da kısıtlanma tehlikesi içinde bulunan kişiler olarak anlaşılmaktadır⁵³. Görüldüğü üzere zarar gören kişi kavramı, kullanılmayan markanın tescilli olarak kalması sonucu hukuki menfaati ihlal edilen ve korunması gereken bir menfaati var olan kişidir.

Her ne kadar 556 sayılı KHK m.44 uyarınca markanın hükümsüzlüğünü talep edecek kişiler sadece zarar görenler değil, cumhuriyet savcılığı veya ilgili resmi makamlar olsa da, hükümsüzlük taleplerinin ancak açık bir kamu yararı olduğu hallerde zarar gören dışında bu makamlarca talep edildiği, bu şekilde açılan davaların sayısının ise, hükümsüzlük davalarında yok denecek kadar az olduğu bilinen bir gerçektir. Nitekim doktrinde de, Cumhuriyet savcılıklarınca 556 sayılı KHK’de ceza davaları ile yetkileri dikkat alınarak bir hukuk davası olan hükümsüzlük davası açma haklarının, sadece KHK’nin 61/A maddesi uyarınca suç meydana getiren bu haller veya yine KHK’nin 7/1 (f) ve (k) bentleriyle sınırlı olması gerektiği haklı olarak ileri sürülmüştür⁵⁴. Tanınmış bir markanın kullanılmadığı sınıfta hükümsüzlüğünün nasıl bir açık kamu yararı doğuracağı ve Cumhuriyet savcılıklarınca bu konuda dava açılacağı, Türkiye’nin taraf olduğu Paris sözleşmesi ve

⁵¹ **Pekcanitez Hakan/Atalay Oğuz/Özkes Muhammed**; Medenî Usul Hukuku, 10.Bası, Ankara 2011, s. 291.

⁵² **Hanağası Emel**; Davada Menfaat, Ankara 2009, s. 156.

⁵³ **Karahan**, s. 138, **Tekinalp**, s. 474-475.

⁵⁴ **Dirikkan**, Külfet, s. 266.

TRIPS hükümleri ve onun yansıması olan 556 sayılı KHK m.8/4 hükmü çerçevesinde de, kanımızca tartışmalıdır.

Bunun yanında tanınmış markanın kullanma yükümlülüğü dışında tutulması, onun korumasına ilişkin temel mantıkla uyumludur⁵⁵. Zaten tanınmış markanın tanınmış kabul edilebilmesi için tescil gerekmediği gibi, Türkiye’de kullanılması dahi gerekmez⁵⁶. Ancak markanın tanınmış olması için, ülke içinde tanınmışlığının varlığının kabul edilmesi gerekli olup, sadece ilgili ticari çevrede tanınmışlığı yeterli değildir⁵⁷. Markanın bu şartlarla tanınmışlığının kabulü halinde, marka fiilen kullanılmasa bile, korumadan yararlanır⁵⁸.

Bu yönde bazı yabancı ülke mahkeme kararlarına baktığımızda da, tanınmış markanın kullanmama nedeniyle kısmi hükümsüzlüğü açısından hukuki menfaat yokluğuna ilişkin benzer sonuçlara varıldığına rastlamaktayız.

İsviçre Federal Mahkemesi 29.10.2010 tarihli bir kararında, tanınmış bir markanın İsviçre Markalar Kanunu m.3/2 kapsamında İsviçre’de tescil edilmemiş olsa bile korumadan yararlandığı, bir markanın tanınmış olmasının, onun İsviçre’de kullanılması gerekliliğini ortadan kaldırdığını, eğer bir marka herkes tarafından bilinen nitelikte ise, kullanılmadığında dahi korunacağını belirtmiş, koruma için bazen hedef kitleye yönelik bir kullanmanın bile aranmadığını söyleyerek, tanınmışlığın reklamların yayılma etkisi (*spillover advertising*) ile ortaya çıktığını, hatta İsviçre’de olmasa bile, uluslararası yayınlarla bunun oluşabileceğini kabul etmiştir⁵⁹. Federal Mahkeme yine kararda, herkes tarafından bilinen markaya karşı kullanmama nedeniyle

⁵⁵ **Pretnar**, s. 26.

⁵⁶ **Dirikkan**, s. 65-66. Sadece markanın, Paris sözleşmesinden yararlanacağı kabul olunan bir kişiye ait olduğu ve bu kişi tarafından aynı veya benzeri ürünlerde kullanıldığının herkes tarafından bilinmesi gerekmektedir.

⁵⁷ **Fezer**, § 10 Rn.8.

⁵⁸ **Rohner**, s. 178, **Wang** Markus; *Markenschutzgesetz (MSchG), Stämpflis Handkommentar*, Bern 2009, s. 418.

⁵⁹ Bundesgericht I. zivilrechtliche Abteilung, 4A_371/2010 sayılı karar. Bununla birlikte Federal Mahkeme markanın pratik mülahazalarla İsviçre’de en azından reklam yoluyla bilinir olması gerektiğini de belirtmektedir. İsviçre’de hedef kitleye yönelik reklamların varlığı bile tanınmışlığı ispatlamak için gerekli değildir. **Marbach**, s. 236.

hükümsüzlük davası açmakta hukuki menfaat olmadığını, çünkü iyi bilinen tanınmış bir marka iptal edilse bile, tanınmış marka korumasından yararlanacağını, hâlbuki markanın hükümsüzlüğünü talep edenin, hükümsüzlük kararı verildikten sonra menfaatinin doğduğunu belirtmiştir.

Bu menfaat, hükümsüz sayılan markanın yerine, hükümsüzlük davasını kazanan kişinin kendi markasının tescil edilmesini istemesidir.

Bir diğer mahkeme kararında ise, Milano Bölge Mahkemesi, tanınmış markanın tanınmışlığının sadece ona diğer tescilli markalara nazaran gelişmiş bir koruma sağlamadığını, aynı zamanda bu tanınmış markanın tescilli olmasının kullanmama ya da yetersiz kullanma halinde de koruyucu bir imkân tanıdığına hükmetmiştir⁶⁰. Mahkeme, bu kararında, daha önce Roma Bölge Mahkemesinin vermiş olduğu bir karara da atıf yaparak, tanınmış markalardaki gelişmiş korumanın otomatik olarak tüm mal ve hizmetlere inhisar etmemekle birlikte, tanınmış marka sahibi kişinin faaliyetlerinin fiilî gelişimi içinde sayılacak mal hizmetlerin koruma kapsamında olduğunu belirtmiştir⁶¹. Bu kavramın da beklenebilecek sanayi uygulamalarına göre, ileride ortaya çıkabilecek veya potansiyel olarak geliştirebileceği mal ve hizmetlerin anlaşılması gerektiğini ortaya koymuştur.

İtalyan mahkemelerinin, tanınmış bir markanın, İtalyan Fikri Mülkiyet Kanununun 27.maddesinde yer alan kullanmama nedeniyle hükümsüzlüğe ilişkin kuralın, tanınmış markanın kısmi hükümsüzlüğü için uygulanamayacağına yönelik, önceden de kararlar verdiği görülmektedir⁶².

⁶⁰ Tribunale di Milano, 11637/2010 sayılı karar. Kararın özeti için bkz. <http://www.marques.org/Class46/Article> [05.11.2012].

⁶¹ İsrail uygulamasında da, mahkemeler markanın ciddi kullanılıp kullanılmadığına bakarken, bu hususu oldukça yumuşak olarak ele almakta İsrail’de kullanma olmasa bile, ileride tescilli tanınmış markadan yararlanma niyeti olup olmadığı yönünde bir delilin varlığını, tanınmış markanın hükümsüzlüğü davasını reddetmek için yeterli saymaktadırlar. **Blei Noem**; The Requirement of Genuine Use of Trademarks for Maintaining Protection, AIPPI Report, 25 April 2011, s. 3.

⁶² **Galli Cesare**; The Requirement of Genuine Use of Trademarks for Maintaining Protection, AIPPI Report, 22 April 2011, s. 5. Bu kararlar raporda, 08.11.2005 tarihli Roma Mahkemesi, 09.12.2008 tarihli Roma Temyiz Mahkemesi ve 13.10.2010 tarihli Milano Mahkemesi olarak belirtilmektedir.

Bunların yanında başka ülkelerdeki kararlar ise, tanınmış marka bakımından kullanmamaya bağlı hükümsüzlük davasına yönelik olarak tanınmış yabancı (dünya markası) marka, tanınmış bölgesel marka şeklinde bir ayırım yapmaktadır. Güney Afrika'da verilen mahkeme kararları, yabancı tanınmış markaların kullanma olmasa bile tescilli ise, onlara karşı kullanmama nedeniyle kısmi hükümsüzlük davası açılmayacağı, bunun Paris Sözleşmesinin 1. mükerrer 6. maddesinde yer alan hükümden ileri geldiğini söylenmiştir. Bölgesel tanınmış markalarda ise, kullanma yükümlülüğünün devam ettiği, kullanmama halinde hükümsüzlük davası ile tescil edildiği sınıfta hükümsüz kılınabileceği kabul edilmiştir⁶³. Bu durum dünya düzeyinde şöhrete sahip olan tanınmış markalara top yekûn bir koruma sağlanması görüşüyle paralel olarak ortaya çıkan bir uygulamadır⁶⁴.

Anglo Saxon hukuk ülkelerinde ise genellikle, tanınmış markanın bir savunma markası olarak⁶⁵, kullanılmadığı mal ve hizmetlerde tescil edilmesi kabul edilmiş, tanınmış markanın tescil edildiği mal ve hizmetlerde kullanıldığının kabulünde kamu yararı varsayılmıştır⁶⁶. İngiliz hukukunda bu kabul, kanun hükmü haline getirilmiştir. 1994 tarihli Markalar Kanunu'nun (*Trade Mark Act 1994*) 17/2. maddesinin son cümlesi, eski kanun olan 1938 tarihli Markalar Kanununun 27.maddesine uygun olarak kaydedilmiş tanınmış markanın savunma markası olarak kaydedilmesi halinde beş yıllık süre içinde kullanılmasa bile bu markaya karşı hükümsüzlük davası açılmayacağını öngörmüştür.

⁶³ **Rutterford Br**; Well-known Trade Marks: Removal from the Register on the Ground of Non-use, South African Mercantile Law Journal, No:371, 2005, s. 371 vd. Bu davalardan en önemlisi 1996 tarihli Supreme Court of South Africa, McDonald's Corp. v. Joburgers Drive-Inn Restaurant, Case No. 547/95 sayılı davadır. Güney Afrika'da tescilli ama kullanılmayan McDonald's markasına karşı açılan hükümsüzlük davası, ilk derece mahkemesince kabul edilmiş, ancak yüksek mahkeme hükümsüzlük kararı verilemeyeceği gerekçesiyle kararı bozmuştur. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. **Covello Chase**; Famous Trademarks in US Law, <http://www.anticypher.net/lawresearch/famoustm10.pdf>, s. 5-8 [10.12.2012].

⁶⁴ Bu görüş için bkz. **Kayıhan**, s. 436-437.

⁶⁵ Savunma markası, asıl markanın korunması amacıyla yönelik olarak marka siciline tescil edilen ve tescil edilen sınıfta, marka sahibinin kullanma iradesi olmadığı markadır.

⁶⁶ **Backer & McKenzie Intellectual Property Guide**, Australia 2010, s. 5.

Aslında tanınmış bir markanın sahibi, markasını kullandığı mal ve hizmetler dışında farklı mal ve hizmetler için de genellikle tescil ettirmektedir. Bu şekilde davranmasının temel amacı, markasının, başkaları tarafından bir başka sınıfta tescil edilerek veya edilmeksizin kullanımı suretiyle, tanınmış marka olmaktan ileri gelen, onun ayırt edici karakteri ve şöhretinden yararlanılarak haksız bir yararın sağlanmasını ve markasının itibarına zarar verilmesini engellemektir.

Bu, esasen tanınmış markanın savunma amacıyla tescil edilmesidir. Böylelikle tanınmış marka sahibi, hukuki korumayı uygulamada tam bir güvenceye almak istemekte ayrıca bu tescil ile marka hakkının sulandırılmasının (*dilution*) engellenmesini esas tutmaktadır⁶⁷.

Tanınmış markanın ayırt edici karakteri ve şöhreti, gerek uluslararası sözleşmelerde gerekse bu sözleşmeler çerçevesinde düzenlenen marka hukukuna dair ulusal mevzuatlarda geniş bir korumadan yararlanmasını sağlamakta ve buna bağlı olarak kullanmama nedeniyle hükümsüz kılınmasını yasaklamaktadır⁶⁸. Bu bakımdan tanınmış markanın savunma markası olarak tescil edilmiş olması halinde, onun hükümsüzlüğü yoluna gidilemez⁶⁹.

Tanınmış markanın 556 sayılı KHK m.8/4 kapsamında, sağladığı tescilli olmadığı mal ve hizmetlerde de koruma bahşetmesi göz önüne alındığında, tanınmış marka sahibinin kullanmayacağı bir sınıfta markasının tescil ettirmesinin de, hukuki bir menfaat içermediği ileri sürülebilir. Bununla beraber asıl önemli olan markanın tanınımlığından ileri gelen itibarı, toplumda ona verilen değerdir. Yani tanınmış bir markada var olan ticari itibar ve değer, yıllar boyu verilen emek ve sermaye sonucu olduğundan, kullanmama nedeniyle kısmi hükümsüzlük yerine, tanınmış markanın tescil edilmediği mal ve hizmetlerde korunması ilkesine üstünlük tanımak gerekmektedir. Kaldı ki, tanınmış markanın tanınımlılığı dışında diğer iki özelliği üstün reklam gücü ve benzerinin piyasada kullanılmıyor olmasıdır⁷⁰. Ancak bir tanınmış markanın sırf tescil edildiği sınıfta, KHK

⁶⁷ **Bozgeyik** Hayri; Tescilli Markanın Kullanılması ve Kullanmamaya Bağlı Sonuçlar, Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan, C.I, Ankara 2010, s. 460-461.

⁶⁸ **Seville** Catherine; EU Intellectual Property Law And Policy, UK 2009, s. 219-220.

⁶⁹ **Bozgeyik**, s. 461.

⁷⁰ **Nomer**, s. 500.

m.14 uyarınca beş yıl kullanılmaması nedeniyle o sınıfta hükümsüzlüğüne karar vermek ve daha sonra bu hükümsüzlük kararına dayanarak bu yönde talepte bulunanın, o sınıfta tanınmış marka ile aynı veya benzer bir markayı kaydettirebilmesi imkânı sağlamak, tanınmış markanın bahsettiğimiz bu iki özelliğini ortadan kaldırmak anlamını taşımaktadır.

Dikkat edilirse, Hukuk Genel Kurulu tanınmış markaya ilişkin kısmi hükümsüzlük kararından sonra üçüncü kişinin markanın aynısını, söz konusu farklı mal ve hizmetler için tescil ettirmesinin somut olayın özellikleri nazara alınarak, TPE tarafından yapılacak inceleme sonunda mümkün olduğunu kabul etmiştir. Bu da, tanınmış marka varken bile, bir başka kişinin ki, bu kişi tanınmış markayı kullanılmadığı sınıftan hükümsüzlük nedeniyle silinmesini sağlayan olacaktır, o sınıfta kaydettirip marka korumasından yararlanabileceği anlamına gelmektedir.

Bu halde, o tanınmış marka bakımından 556 KHK m.8/4 hükmüne dayanma imkânının da artık ortadan kalktığı söylenecektir. Böylece, tanınmış markanın, aynısı ve benzeri marka, bahis konusu o sınıfta tescilli olarak ve m.8/4'deki ihlâl şartları gerçekleşmesine rağmen, yıllarca kullanılacaktır. Bu, tanınmış markanın tanınmışlığından yararlanarak haksız bir yarar sağlanması ve tanınmış markanın itibarına zarar verilmesinin o sınıf açısından, söz konusu olmayacağı anlamına gelir. 556 sayılı KHK gerekse Paris Sözleşmesi ile TRIPS'in tanınmış markalar için öngördüğü korumanın tamamen ortadan kalkması sonucuna bizi götüren böyle bir durum, kanımızca kabul edilemez.

Elbette ki, tanınmış tescil edilmiş markanın aynısı ve benzerini kullanmak, peşinen ayırt edici niteliği bozduğu, itibarına zarar verdiği veya itibarından haksız yararlandığı sonucuna götürmez⁷¹. Ancak, 556 sayılı KHK m.8/4'de, tanınmış markanın aynısı veya benzerinin sırf farklı mal ve hizmetler için kullanılmasına karşın mutlak koruma getirilmese de, mahkeme açılan hükümsüzlük davasında yapılan inceleme, maddedeki tanınmış markaya yönelik ihlâl şartlarının gerçekleştiğini veya gerçekleşeceğini ortaya koyuyorsa, tanınmış marka için kısmi hükümsüzlük kararı alınmamasını zorunlu kılmalıdır. Zira burada, bir sınıfta kullanılmayan tanınmış

⁷¹ Şenocak, s. 174.

markaya karşı hükümsüzlük davasının amacı, o sınıftan silinecek tanınmış markanın itibarından yararlanmak, bundan haksız bir yarar elde etmektedir.

Tanınmış bir markanın kullanmama nedeniyle tescil edildiği sınıftan hükümsüzlüğünün mümkün olması, Paris Sözleşmesi anlamında tanınmış markalar açısından yatırım ve benzeri sebeplerle de sorunlar meydana getirecektir. Nitekim bunun en bariz örneği, 2002 yılında Rusya’da yaşanmıştır⁷².

Bununla birlikte, tanınmış bir markanın tescil edildiği mal ve hizmet sınıflarında kullanılmaması halinde kısmi hükümsüzlüğünün kesinlikle söz konusu olmayacağını, söylemek mümkün değildir. Ancak burada hükümsüzlük talebinin kabulü, kanımızca KHK m.8/4’deki ihlal şartlarının olmaması halinde veya kötü niyetli tescil halinde mümkün olabilir.

Kötü niyetli marka tescili, çoğunlukla marka başvurusunda bulunan kişinin markayı kullanma niyeti olmaksızın yedekte tutmak, marka ticareti yapmak veya şantaj amacını taşıması gibi durumlar olarak anlaşılır⁷³. Burada, tanınmış marka sahibinin kötü niyetli tescil yaptırıldığını açık olarak ortaya koyan olguların olması gerekmektedir.

556 sayılı KHK m.35, marka tescilinde kötü niyetin tescil anında var olması haline bağlı olarak markalara ilişkin itiraz usulü ile markanın TPE tarafından reddedilmesinin sağlanabileceğinden bahsetmekle beraber, KHK 42.madde kapsamında kötü niyetli tescile bir hükümsüzlük hali bağlamamıştır. Ancak KHK m.44 uyarınca kötü niyetin varlığı diğer hükümsüzlük nedenleri ile beraber ileri sürülebilir. Böyle bir durumda kötü niyetli tescil durumu, ana hükümsüzlük nedeninin asıl kaynağı değil, asıl dayanılan hükümsüzlük nedeninin şartları oluştuğunun bir yardımcı ve ispat aracı olur⁷⁴. Aynı zamanda kanımızca 556 sayılı KHK m. 35 ile 42. maddesinde yer alan, kötü niyetli marka tesciline karşı imkânların dürüstlük kuralının

⁷² Dünyaca ünlü marka olan Starbucks, 1997’de Rusya’da tescil ettirdiği markasını kullanmadığı için 2002 yılında bir Rus girişimci olan Sergey Zuikov tarafından açılan dava sonunda hükümsüz kılınmış ve Rus girişimci Starbucks markasını kendi adına tescil ettirerek kullanmaya başlamıştır. Starbucks’ın buna karşı açtığı davalar ve markasını tekrar Rusya’da tescil ettirme girişimleri ancak 2005’de lehine sonuçlanabilmiştir. Bu konuda bkz. <http://www.inta.org/INTABulletin> [10.12.2012].

⁷³ **Bilgili** Fatih; Marka Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması, Ankara 2006, s. 27-28.

⁷⁴ **Bilgili**, s. 263.

marka mevzuatına yansması olduğundan, açıkça kötü niyetle gerçekleştirildiği belirlenen marka tescilinin hükümsüzlüğüne karar verilmesi, MK m.2 uyarınca mümkündür.

Bu çerçevede, tanınmış bir markanın hükümsüzlüğü iddiası, kanımızca kullanmama nedeniyle bir hükümsüzlük iddiasında, m.8/4'deki ihlâl şartlarının yokluğu dışında, kötü niyetli tescilin açıkça varlığı halinde söz konusu olabilecektir. Yoksa tanınmış bir markanın tescil edildiği sınıfta kullanmama nedeniyle hükümsüzlüğüne karar verilmesi, Türkiye'nin kabul ettiği Paris sözleşmesi ve TRIPS ile 556 sayılı KHK m.7 ve 8 hükümlerine göre kabul edilmemelidir. 556 sayılı KHK m.7 (1) hükmüne göre tanınmış bir marka olan veya m.8/4 hükmündeki ihlâl şartlarına göre geniş korumadan yararlanan tanınmış bir markaya karşı hükümsüzlük talebinde bulunan, markasını tanınmış markanın hükümsüz kılınması üzerine marka sicilinden silinen sınıfta tescil ettirmek amacıyla olan kişinin talebinin reddedilmesi gerekir. Davada hukuki menfaat yokluğu nazara alınarak verilecek bu karar, tanınmış marka için sağlanan korumanın özü bakımından daha doğrudur.

V. SONUÇ

Tanınmış markalar, uluslararası ve ulusal düzenlemelerde belli bir mal veya hizmet sınıfına tescil edilen tanınmışlığa sahip olmayan markalardan farklı şekilde korunmuşlardır. Bu korumanın nedeni, tanınmış markanın tanınmışlığından dolayı, o markanın aynısını veya benzerini bir başka sınıfta tescilli veya tescilsiz olarak kullananın haksız bir yarar sağlayabileceği, tanınmış markanın itibarına zarar verebileceği veya tanınmış markanın ayırt edici karakterini zedeleyici sonuçlar ortaya çıkarabileceğidir.

Korumanın kapsamına göre tanınmış marka, tescilli olduğu mal ve hizmetler dışında diğer mal ve hizmet sınıfları için de korunur. Buna göre, tescil edilmiş tanınmış markanın aynısı veya benzeri tescil edildiği mal ve hizmetler için kullanılmadığı gibi, tescil edilmemiş olduğu mal ve hizmetler içinde kullanılamaz veya tescil edilemez. Ayrıca tanınmış marka, tescil edilmemiş olsa bile korunur.

Tanınmış markanın sahibi, markanın tanınmışlık kazandığı mal ve hizmetler yanında genellikle farklı mal ve hizmetlere de markasını tescil ettirir. Bunun amacı, ya markanın korumadan yararlanmasını genişletmek,

onu bir savunma olarak kullanmak ya da ileride tanınmışlık niteliğine dayanarak tescil ettirdiği mal ve hizmetlerde de tanınmış markayı kullanmaktır.

İşte burada 556 sayılı KHK m.14 ve 42 uyarınca aynı zamanda bir mal ve hizmet sınıfında tescil edilen markanın beş yıl süreyle kullanılmaması halinde, ona karşı hükümsüzlük davası açılarak sicilden silinmesinin istenebilmesi hükmü ile bir mal ve hizmet sınıfında tescil edilmiş ancak bu süreye riayet etmeyerek kullanılmamış bir tanınmış marka ile karşılaşıldığında, tanınmış markaya, diğer markalara nazaran sağlanmış bu geniş koruma hükümleri çatışmaktadır. Korunma hakkının hukuki niteliği ele alındığında, bu çatışmanın nasıl sonuca bağlanacağı tartışma konusudur.

Bu tartışma temelde iki ayrı görüşte ifadesini bulmaktadır. Bunlardan birincisi kullanmama nedeniyle markanın hükümsüzlüğünü isteyebilmenin, kamu yararı nedeniyle söz konusu olduğundan kullanılmadığı sınıfta hükümsüzlüğünün mümkün olduğu söylemektedir. İkinci görüş ise, tanınmış markanın kullanmama nedeniyle hükümsüzlüğünün, onu talep edenin hukuki menfaatinin olmaması nedeniyle mümkün olmayacağı yönündedir.

Türk hukukunda tanınmış markanın da kullanmama nedeniyle hükümsüzlüğünün talep edilebileceğine dair görüşler, Yargıtay'ın bu yönde vermiş olduğu 09.02.2011 tarih 2010/11-695 E. 2011/47 K. sayılı kararı ile daha belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Yargıtay; tanınmış markanın da kullanmama nedeniyle hükümsüz kılınması gerektiğine hükmetmiştir.

Yabancı doktrin ve yargı kararları da bu konuda farklılaşmış olmakla birlikte, yabancı hukuklarda son dönemde verilen kararlar ve uluslararası anlamda baskın olarak ortaya çıkan görüş, tanınmış markanın kullanmama nedeniyle hükümsüz kılınması ile tanınmış markaya sağlanan korumanın genişliği bir arada değerlendirildiğinde, koruma hükümlerine ağırlık verilmesidir.

Kanımızca da, birden fazla farklı mal ve hizmet için tescil edilmiş tanınmış bir markanın, tescil edildiği bir mal ve hizmette kullanılmaması nedeniyle, o mal ve hizmetler için hükümsüz kılınması mümkün olmamalıdır. Tanınmış markaya, tanınmışlığından dolayı tanınan korumanın kapsamı ve bu korumaya bağlanan sonuçlar dikkate alındığında, 556 sayılı KHK m.8/4'deki ihlâl şartları varsa, tanınmış markanın hükümsüzlüğü davası açılmasında hukuki menfaat yoktur. Zira tanınmış markanın hükümsüz-

lüğünü isteyen kişinin temel amacı, hükümsüzlük kararı ile tanınmış markanın sicilden silinmesi üzerine, tanınmış markanın aynı veya benzer bir markayı kendi adına marka siciline tescil ettirmektir.

Yargıtay'ın tanınmış markanın hükümsüzlüğüne karar verildikten sonra, somut olaydaki şartlar göz önüne alınarak TPE tarafından tescil talebinde karar verilmesi gerektiğini ifade etmesi, 556 sayılı KHK m.7/1 (1) ve m.8/4 hükümlerinin artık Türkiye'de tescil edilmiş tanınmış marka için uygulanmayacağını söylemekten başka bir anlam taşımamaktadır. Çünkü tanınmış marka, bir sınıftan kullanmama nedeniyle hükümsüz kılındıktan sonra, hükümsüzlük talebinde bulunanın, bu markanın aynısını veya benzerini o sınıfa tescil ettireceği ya da talebinde bulunacağı bellidir. Buna karşı ise, o sınıftan tanınmış markası silinen marka sahibinin tanınmış markanın aynısı veya benzerini marka siciline tescil ettirme talebine karşı itiraz edeceği, tescil edilse bile hükümsüzlük davası açacağı kesindir. Çünkü KHK'nin bahsettiğimiz hükümleri, bu hakkı tanınmış marka sahibine vermektedir.

Bu halde, durum bir kısır döngüye dönüşerek içinden çıkılmaz bir hale gelecektir. Aynı zamanda TPE'nin bu tescil talebini, Paris Sözleşmesine göre tanınmış olup, Türkiye'de tescil edilmiş ama o sınıfta kullanılmayan markalar için 7/1(1)'ya göre reddetmesi halinde, bu sefer talepte bulunanın, bu durumu dava konusu yapması söz konusu olacak ve mahkemeler bu davalarla uğraşıp durmak zorunda kalacaklardır.

Tanınmış markaya sağlanan korumanın diğer markalardan farklılaştırılmasının hukuki niteliği ele alındığında, tanınmış marka sahibinin, markasını tescil ettirdiği sınıfta kullanmaması söz konusu olsa bile, mahkemece yapılacak değerlendirmede 556 sayılı KHK m.8/4'deki ihlâl şartlarının yokluğu ve kötü niyetli bir tescil durumu olmadıkça, hukuki menfaat yokluğu ile açılmış hükümsüzlük davası reddedilmelidir. Yani açılmış hükümsüzlük davalarında tanınmış markaya sağlanan geniş koruma, öncelikli olarak göz önüne alınmalıdır.

Kaynakça

- Arkan**, Sabih; Marka Hukuku, C.I, Ankara 1997 (C.I).
- Arkan**, Sabih; Yabancı Markaların Türkiye’de Korunması, C.XX, S.1, Batider 1999, s. 5-17.
- Ayoğlu**, Tolga; Türk Hukukunda Tanınmış Markalara Sağlanan Koruma, Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009, İstanbul 2009, s. 117-135.
- Backer & Mckenzie Intellectual Property Guide**, Australia 2010.
- Bilgili**, Fatih; Marka Hukukunda Hakkın Kötüye Kullanılması, Ankara 2006.
- Bilgili**, Fatih; Yargıtay Kararları Uygulamasında 556 Sayılı Markaların Korunması Hakkında KHK’ya Göre Tescilli Markanın Kullanılması Zorunluluğu, TBB Dergisi, S.74, Ankara 2008, s. 29-42. (Kullanma)
- Blei**, Noem; The Requirement of Genuine Use of Trademarks For Maintaining Protection, AIPPI Report, 25 April 2011.
- Bozgeyik**, Hayri; Tescilli Markanın Kullanılması Ve Kullanmamaya Bağlı Sonuçlar, Prof. Dr. Fırat Öztan’a Armağan, C.I, Ankara 2010, s. 457-479.
- Covello**, Chase; Famous Trademarks in Us Law, [Http://www.Anticypher.Net/Lawresearch / Famoustm10.Pdf](http://www.Anticypher.Net/Lawresearch/Famoustm10.Pdf) [10.12.2012].
- Çolak**, Uğur; Paris Sözleşmesinin 6bis Maddesi Anlamında Tanınmış Markalar, Tanınmışlığın Nasıl Belirleneceği Sorunu ve Wipo Kriterleri, FMR, Yıl 4, Cilt 4, S.2, Ankara 2004, s. 23-71.
- Dirikkan** Hanife; Tanınmış Markanın Korunması, Ankara 2003.
- Dirikkan**, Hanife; Tescilli Markayı Kullanma Külfeti, Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul 1998,s. 219-280. (Külfet)
- Fezer**, Heinz Karl; Markenrecht 4. Auflage, München 2009.
- Gali**, Cesare; The Requirement of Genuine Use of Trademarks For Maintaining Protection, AIPPI Report, 22 April 2011.
- Hanağası**, Emel; Davada Menfaat, Ankara 2009.
- <http://www.inta.org/Intabulletin> [10.12.2012].
- Karahan**, Sami; Marka Hukukunda Hükümsüzlük Davaları, Konya 2002.

- Kaya**, Arslan; Marka Hukuku, İstanbul 2006.
- Kayihan**, Şaban; Yargıtay Kararları Işığında Tanınmış Marka, AÜEHFD, C.IV, S.1-2, Haziran 2003, s. 423-448.
- Marbach**, Eugen; Schweizerisches Immaterialgüter- Und Wettbewerbsrecht, Band. III/1, Markenrecht, 2. Auflage, 2009.
- Nomer**, Füsün N.; Tanınmış Marka, Nike, Erdoğan Moroğlu'na 65.Yaş Günü Armağanı, İstanbul 1999, s. 485-507.
- Özarmağan**, Müge; Marka Hakkının Kullanmama Nedeniyle Sona Ermesi, İstanbul 2008.
- Pekcanitez**, Hakan/Atalay, Oğuz/Özekes; Muhammed, Medenî Usul Hukuku, 10.Bası, Ankara 2011.
- Pretnar**, Bojan; Use And Non Use in Trade Mark Law, Trade Mark Use, Edited By Jeremy Phillips & Ilanah Simon, Great Britain 2005.
- Rohner**, Cristian; Die Notorisch Bekannte Marke in der Schweiz, Bern 2002.
- Rutterford**, Br; Well-Known Trade Marks: Removal From The Register on The Ground of Non-Use, South African Mercantile Law Journal, No:371, 2005.
- Sert**, Selin, Markanın Kullanılması Yükümlülüğü, Ankara 2007.
- Sevile**, Catherine; Eu Intellectual Property Law And Policy, UK 2009.
- Şenocak** Kemal; Toplumda Tanınmışlık Düzeyine Erişmiş Markanın Farklı Mal veya Hizmetlere İlişkin Korunması (556 sayılı KHK m.8/IV), Batider, Haziran 2009, C.XXV, S.2, s. 133-176.
- Tekinalp**, Ünal; Fikri Mülkiyet Hukuku, 10.Baskı, İstanbul 2012.
- Yasaman**, Hamdi; Tanınmış Markalar, Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan, İstanbul 1978.
- Yasaman**, Hamdi/Yüksel, Sinan; Marka Hukuku, 556 Sayılı KHK Şerhi, C.I, İstanbul 2004.
- Wang**, Markus; Markenschutzgesetz (Mschg), Stämpflis Handkommentar, Bern 2009.